

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
सम्माननीय प्रधान न्यायाधीश श्री कल्याण श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश श्री जगदीश शर्मा पौडेल
फैसला

०६९-CR-०८६४

मुद्दा:- बैदेशिक रोजगार सम्बन्धी कसूर ।

उमेशकुमार राईसमेतको जाहेरीले नेपाल सरकार-----१ पुनरावेदक
वादी

विरुद्ध

जिल्ला धनकुटा गा.वि.स. तेलिया वडा नं. ३ बस्ने पहलमान तामाङ्ग-----१ प्रत्यर्थी
प्रतिवादी

शुरु फैसला गर्ने:- बैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणका माननीय अध्यक्ष श्री मीरा खड्का
माननीय सदस्य श्री अग्नीप्रसाद थपलिया
मिति: २०६९।९।२

बैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ६६(२) बमोजिम बैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको मिति २०६९।९।२ को फैसला उपर वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट यस अदालतमा पुनरावेदन परेको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार रहेको छः

मलाई बैदेशिक रोजगारको सिलसिलामा सिङ्गापुर मुलुकमा पठाई होटेलमा काममा लगाई दिनेछु र मासिक सेलरी ने.रु. ६५,०००।— दिलाई दिनेछु भनी प्रलोभनमा पारी विपक्षी पहलमान तामाङ्गले मिति २०६८।४।५ मा नगद रु. ३,२०,०००।— बुझिलिँदा २७ दिनभित्रमा उक्त मुलुकमा पठाउनेछु भनेतापनि सो भाखामा पठाउन नसकी पटकपटक भाखा दिने गरेको र पछि मिति २०६८।६।२४ मा २० दिन भित्रमा उक्त मुलुकमा पठाउनेछु र सो भाखामा पनि पठाउन नसकेमा कानूनबमोजिम हुने साँवा ब्याज एकमुष्ट तिर्ने बुझाउनेछु भनेतापनि सो भाखामा पनि पठाउन नसकेको र रकम पनि फिर्ता दिनुको सट्टा आलटाल गरी झुलाई मात्र

रहेको हुनाले मैले बुझाएको रकम ठगी खाने नियत देखिएको हुनाले बाध्य भई निज विपक्षीलाई झिकाई मैले बुझाएको रु. ३,२०,०००।— र सोको ५०% ले हुने हर्जाना रु. १,६०,०००।— समेत गरी जम्मा रु. ४,८०,०००।— दिलाई भराई निज विपक्षीलाई बैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४३ बमोजिम कारवाही गरिपाउँ भन्ने समेत बेहोराको जाहेरवाला उमेशकुमार राईले बैदेशिक रोजगार विभागसमक्ष मिति २०६८।९।२०।४ मा दिएको जाहेरी दरखास्त ।

मलाई बैदेशिक रोजगारको सिलसिलामा सिङ्गापुर मुलुकमा होटेलमा काममा लगाई दिनेछु र मासिक सेलरी ने.रु. ६५,०००।— दिलाई दिनेछु भनी प्रलोभनमा पारी विपक्षी पहलमान तामाङ्गले मिति २०६८।६।९ मा नगद रु. १,५०,०००।— रकम बुझिलिँदा २७ दिनभित्रमा उक्त मुलुकमा पठाउनेछु भनेतापनि सो भाखामा पठाउनुको सट्टा सम्पर्कविहिन भई फरार रहेको र पछि पौष ९ गते भेट हुँदा मिति २०६८।१०।३० सम्ममा बुझलिएको रकमको साँवा व्याज एकमुष्ट तिर्ने बुझाउनेछु भनेतापनि पुनः सम्पर्कविहिन भएको र हाल पक्राउ परेको हुनाले भरपाई कागजमा मिति बाँकी रहेको भएतापनि मैले बुझाएको रु. १,५०,०००।— र सोको ५०% ले हुने हर्जाना रु. ७५,०००।— समेत गरी जम्मा रु. २,२५,०००।— दिलाई भराई निज विपक्षीलाई बैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४३ बमोजिम कारवाही गरिपाउँ भन्ने समेत बेहोराको जाहेरवाला सरन थापा मगरले बैदेशिक रोजगार विभाग समक्ष मिति २०६८।९।२१।५ मा दिएको जाहेरी दरखास्त ।

जाहेरवाला उमेशकुमार राईले सिङ्गापुरमा जान भनेर रु. ३,२०,०००।— भोजपुरतिर घर बताउने हाल सिङ्गापुरमा बस्ने विजय शाक्यलाई आफैं हुण्डी गरी पठाएका हुन् मैले निजलाई रोजगारमा पठाइदिन भनेर रकम लिएको होइन । मलाई जबरजस्ती बैदेशिक रोजगारको कागज गराएका हुन्, जबरजस्ती कागज गराए उपर कतै उजुर गरेको छैन । उमेशकुमार राईले जाहेरीसाथ पेश गरेको लिखत कागजमा भएको सहीछाप मेरो नै हो । जाहेरवाला सरन थापा मगरले सिङ्गापुरमा जान भनेर रु. १,५०,०००।— भोजपुरतिर घर बताउने हाल सिङ्गापुरमा बस्ने विजय शाक्यलाई आफैं हुण्डी गरी पठाएका हुन् मैले निजलाई रोजगारमा पठाइदिन भनेर रकम लिएको होइन । मलाई जबरजस्ती बैदेशिक रोजगारको कागज गराएका हुन्, जबरजस्ती कागज गराए उपर कतै उजुर गरेको छैन । सरन थापा मगरले जाहेरीसाथ पेश गरेको लिखत

कागजमा भएको सहीछाप मेरो नै हो भन्ने समेत बेहोराको प्रतिवादी पहलमान तामाङ्गले अनुसन्धान अधिकृत समक्ष मिति २०६८।९।२६।३ मा गरेको बयान ।

उपरोक्त बेहोराका जाहेरी दरखास्तहरू र प्रतिवादी पहलमान तामाङ्गले उल्लेखित बेहोराको बयान गरेतापनि निजले लिखत कागज गरिदिई जाहेरवालाहरूबाट रकम उठाई भने अनुसारको मुलुकमा बैदेशिक रोजगारमा नपठाई रकम समेत फिर्ता नगरेको तथा इजाजत बिना बैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी काम गरी ठगी गरेको कुरा पुष्टि हुन आएको यस स्थितिमा यी प्रतिवादी पहलमान तामाङ्गको उक्त कार्य बैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ विपरितको कसूर हुँदा निजलाई सोही ऐनको दफा ४३ बमोजिम हदैसम्म सजाय गरी निजले जाहेरवालाहरूबाट लिएको जम्मा विगो रु. ४,७०,०००।— र सोको ५०% ले हुने हर्जाना रु. २,३५,०००।— समेत जम्मा रु. ७,०५,०००।— जाहेरवालालाई प्रतिवादी पहलमान तामाङ्गबाट देहाय बमोजिम दिलाई भराई पाउँ भन्ने समेत बेहोराको अभियोगपत्र ।

मैले जाहेरवालाहरू उमेशकुमार राई र शरण थापा मगरलाई बैदेशिक रोजगारमा पठाउन भनी कुनै रकम लिएको छैन । उमेशकुमार राईको जाहेरीसाथ पेश भएको लिखत मलाई जाहेरवाला समेतले बानेश्वर प्रहरीमा लगी प्रहरी कार्यालय कम्पाउण्डमा डर, धाक देखाई जबरजस्ती सहीछाप गर्न लगाएको हो, कागजमा भएको सहीछाप मेरै हो । शरण थापा मगरको जाहेरीसाथ पेश भएको लिखत मलाई पक्राउ गरी बैदेशिक रोजगार विभागमा ल्याएको बेला डर, धाक देखाई सहीछाप गराएका हुन् । मिति र उमेर जाहेरवालाहरूले आफूखुशी राखेका हुन् । कागजमा भएको सहीछाप मेरै हो, तर मैले राजीखुशीले गरेको होइन । मैले कसैको रकम नलिएको र यस्तो पर्ला भन्ने थाहा नभएकोले जबरजस्ती कागज गराए उपर कतै उजुर नगरेको हो । अनुसन्धानका क्रममा गरेको बयानको बेहोरा ठीक हो । मैले अभियोग दावीबमोजिम कसूर अपराध गरेको छैन । मलाई सजाय हुनुपर्ने होइन, सफाई पाउँ भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादी पहलमान तामाङ्गले बैदेशिक रोजगार न्यायाधीकरणसमक्ष गरेको बयान ।

यी अभियुक्त पहलमान तामाङ्गले यस न्यायाधीकरणसमक्ष र अनुसन्धान अधिकृतसमक्ष बयान गर्दा आरोपित कसूरमा इन्कार रही जाहेरवालाहरूबाट आफूले बैदेशिक रोजगारमा पठाउने भनी रकम लिएको होइन, मलाई जबरजस्ती लिखत गराएका हुन्, निज जाहेरवालाहरूले भोजपुरतिर घर बताउने सिंगापुर बस्ने विजय शाक्यलाई हुण्डी मार्फत रकम पठाएको हुँदा

आरोपित कसूरबाट सफाई पाउनुपर्छ भनी बयान गरेकोमा यी अभियुक्त उपर जाहेरवालाहरुको किटानी जाहेरी परेको र विवादित मिति २०६८।६।२४ र २०६८।९।९ गतेका लिखतहरुमा विदेश नपठाएकोले तिर्ने बुझाउने भनी शर्त गरेको अवस्थासम्म देखिएतापनि मिति २०६८।६।२४ को उमेशकुमारबाट रकम लिई गरिदिएको लिखतको पुछारमा लिखत तयार भएको मुकाम नयाँ बानेश्वर प्रहरी कार्यालयमा बसी लेखिएको भन्ने उल्लेख भएबाट यी अभियुक्तले जाहेरवालाहरुलाई स्वेच्छापूर्वक लिखत गरिदिएको कुरामा तत्काल पूर्णतः विश्वस्त हुनसक्ने स्थिति नदेखिएकोले पछि ठहरेबमोजिम हुने नै हुँदा मुलुकी ऐन अ.व. ११८ को देहाय ५ र १० लाईसमेत मध्यनजर राखी यी अभियुक्तबाट रु. ५०,०००।— नगद वा सो बराबरको जेथा जमानी स्वीकार गरी तारेखमा राखी र दिन नसके स्थानीय कारागारमा नियमानुसार सुविधा पाउने गरी थुनामा राखी प्रस्तुत मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भन्नेसमेत बेहोराको बैदेशिक रोजगार न्यायाधीकरणबाट मिति २०६८।१०।२२।२ मा भएको थुनछेक आदेश ।

प्रतिवादी पहलमान तामाङले जाहेरी दरखास्तबमोजिम जाहेरवालाहरुबाट रकम लिएको होइन । जाहेरवालाहरुलाई विदेश पठाउन खोजेको पनि होइन । जाहेरवालाहरुले नयाँ बानेश्वर प्रहरीमा र बैदेशिक रोजगार विभागमा प्रतिवादीलाई कागज गराएका हुन् । प्रतिवादी इलेक्ट्री सम्बन्धी काम गर्थे, बैदेशिक रोजगारको काम गर्दैनथे, जाहेरवालाको रकम लिने मानिस विजय शाक्यको ससुराली धनकुटा भएको र पहलमान तामाङ पनि धनकुटाकै भएकाले पैसा उठ्छ भनी पहलमानलाई कागज गराएको हुनसक्छ भन्ने समेत बेहोराको प्रतिवादी पहलमान तामाङका साक्षी प्रेम तामाङले बैदेशिक रोजगार न्यायाधीकरण गरेको बकपत्र ।

प्रतिवादी पहलमान तामाङले जाहेरवालाहरुलाई विदेश पठाउन भनी रकम लिएको होइन । निज बैदेशिक रोजगारको काम गर्ने मानिस होइनन् । इलेक्ट्रीक सम्बन्धी काम गर्ने हुन । पहलमान तामाङलाई जाहेरवालाहरुले बानेश्वर प्रहरीमा र बैदेशिक रोजगार विभागमा कागज गराएका हुन् । जाहेरवालाहरुको रकम लिने विजय शाक्य भन्ने मानिसको ससुराली धनकुटा भएको र पहलमानको घर पनि धनकुटा भएकाले पहलमानलाई कागज गराएपछि रकम उठ्छ भनी जाहेरवालाहरुले प्रतिवादीलाई कागज गराएका हुन् भन्ने समेत बेहोराको प्रतिवादी पहलमान तामाङका साक्षी मोहन राईले बैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणसमक्ष गरेको वकपत्र ।

जाहेरवालाहरुलाई बकपत्रका लागि उपस्थित गराइदिनु हुन भनी बैदेशिक रोजगार विभागमा पत्राचार गरिएकोमा उपस्थित नगराएको र निजहरुका नाउँमा अ.वं. ११५ नं. बमोजिमको म्याद जारी गरिएकोमा जाहेरवालाहरुमध्ये शरन थापा मगर रोजगारीको सिलसिलामा कुवेतमा भएको भनी निजका बाबु टिकाबहादुर थापा मगरले बैदेशिय रोजगार न्यायाधीकरणसमक्ष मिति २०६९।२।२२ मा निवेदन दिएको र अर्का जाहेरवाला उमेशकुमार राईका नाउँको म्याद मिति २०६९।२।५ मा रीतपूर्वक टाँस तामेल भएकोमा उपस्थित भएको नदेखिएको ।

प्रतिवादीले जाहेरवालाहरुलाई गरिदिएको लिखतहरुबाट यी प्रतिवादीले जाहेरवालाहरुसँग रकम लिएको देखिएतापनि सो रकम निज जाहेरवालाहरुलाई बैदेशिक रोजगारमा पठाउने उद्देश्यले लिएको भन्ने नदेखिइ आफू सिंगापुर रोजगारमा जानको लागि उक्त लिखत गर्नुअघि जाहेरवालाहरुसँग लिएको रकम नतिरेको, आफूले लिएको उक्त रकमको साँवा व्याजसमेत एकमुष्ट तिर्नेछु भनी तमसुक लिखत लेखी दिएको देखिएकोले सो लेनदेनको विषयमा जाहेरवालाहरुको नालिश परेका बखत कानूनबमोजिम हुने नै हुँदा उक्त विशुद्ध लेनदेनको विषय बैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ अन्तर्गत पर्ने नदेखिँदा प्रतिवादी पहलमान तामाङलाई उक्त ऐनको दफा १० र ४३ को कसूरमा दफा ४३ बमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्ने वादी दावी पुग्ने देखिन नआएकाले यी प्रतिवादी पहलमान तामाङले आरोपित कसूरबाट सफाई पाउने ठहर्छ भन्ने बैदेशिक रोजगार न्यायाधीकरणबाट मिति २०६९।९।२ मा भएको फैसला ।

बैदेशिक रोजगार न्यायाधीकरणको फैसला चित्त बुझेन । प्रतिवादीले बैदेशिक रोजगारको लागि सिंगापुर पठाइदिन्छु भनी रकम लिई विदेश नपठाई रकमसमेत फिर्ता नदिई ठगी गरेको भनी किटानी जाहेरी दरखास्त परी सो जाहेरीलाई समर्थन हुने लिखतसमेत रहेकोमा मिसिल संलग्न सबुद प्रमाणको मूल्यांकन नगरी प्रतिवादीलाई सफाई दिने ठहराएको बैदेशिक रोजगार न्यायाधीकरणको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकाले उल्टी गरी अभियोग दावीबमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्ने वादी नेपालको यस अदालतमा परेको पुनरावेदन पत्र ।

नियमबमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदन सहितको मिसिल अध्ययन गरियो । पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री दुर्गा खड्काले प्रतिवादीले बैदेशिक रोजगार सम्बन्धी ठगी गरेको भनी

जाहेरी परी रकम बुझ्नेको लिखतसमेत प्रस्तुत भएको अवस्थामा प्रतिवादीलाई अभियोग दावीबमोजिम सजाय गर्नु पर्नेमा सफाई दिएको बैदेशिक रोजगार न्यायाधीकरणको फैसला त्रुटिपूर्ण भएकाले उल्टी गरी अभियोग दावीबमोजिम सजाय हुनुपर्छ भन्नेसमेत बहस गर्नुभयो ।

उक्त बहससमेतलाई सुनी प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादी उपरको अभियोग दावी पुग्न नसक्ने ठहराई बैदेशिक रोजगार न्यायाधीकरणबाट भएको फैसला मिलेको छ वा छैन र प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्ने हो वा होइन भन्ने निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा प्रतिवादी पहलमान तामाङ्गले जाहेरवालाहरुबाट रकम उठाई भने अनुसारको मुलुकमा बैदेशिक रोजगारमा नपठाई रकमसमेत फिर्ता नगरेको तथा इजाजत विना बैदेशिक रोजगार सम्बन्धी काम गरी ठगी गरेको पुष्टि भएकाले बैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४३ बमोजिम सजाय गरी जाहेरवालाबाट लिएको विगो र सोको पचास प्रतिशत हर्जानासमेत प्रतिवादीबाट दिलाई भराई पाउन मागदावी भएको प्रस्तुत मुद्दामा बैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट प्रतिवादीले बैदेशिक रोजगार सम्बन्धी कसूर गरेको पुष्टि नभएको आधारमा अभियोग माग दावी पुग्न नसक्ने ठहराएको फैसला उपर वादी नेपाल सरकारको यस अदालतमा पुनरावेदन परी निर्णयार्थ यस इजलाससमक्ष पेश भएको रहेछ ।

यस सम्बन्धमा प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल संलग्न कागजात हेर्दा, प्रतिवादीहरुले जाहेरवालाहरुलाई बैदेशिक रोजगारीका लागि सिंगापुर पठाईदिने भनी प्रलोभनमा पारी जाहेरवालाहरुसँग रकम लिई ठगी गरेकाले कारवाही गरी पाउँ भनी जाहेरी दरखास्त परेको देखिन्छ । प्रतिवादीले मौकामा अनुसन्धान अधिकृतसमक्षको बयानमा आफूले जाहेरवालाहरुसँग बैदेशिक रोजगारीमा पठाई दिन भनी कुनै रकम नलिएको, रकम लिएको भनेको कागजमा जबरजस्ती सहिछाप गराईएको भनी बयान गरेको देखिन्छ । निज प्रतिवादीले बैदेशिक न्यायाधीकरणसमक्ष गरेको बयानमा समेत सोही बेहोरा उल्लेख गर्दै जाहेरवालाहरुसँग बैदेशिक रोजगारीमा पठाइदिन भनी रकम लिएको कुरामा इन्कार रहेको देखिएको छ । यी प्रतिवादीले रकम बुझ्नेको भनी वादी पक्षले पेश गरेको लिखतको बेहोरा हेर्दा पहलमान तामाङ्गले बैदेशिक रोजगार सिंगापुर जानको लागि कर्जा लिएको ठीक साँचो हो, उक्त रकमको कानूनबमोजिम हुने सावाँ व्याज एकमुष्ट गरी बुझाउने छु भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ ।

वादी पक्षले पेश गरेको उक्त लिखतहरू प्रतिवादी पहलमान तामाङ्ग ऋणि र जाहेरवालाहरू धनी भै लेनदेन व्यवहार गरेको भन्ने देखिन्छ । वादी पक्षको दावीबमोजिम जाहेरवालालाई विना इजाजत बैदेशिक रोजगारीमा लगाउने उद्देश्यले रकम लिई विदेश नपठाएको वा तत्सम्बन्धमा कुनै प्रकारको ठगी गरेको भन्ने देखिएको छैन । त्यसका अतिरिक्त वादी पक्षले आफ्नो अभियोग दावी पुष्टि गराउन जाहेरवालालाई उपस्थित गराई वकपत्र गराउन सक्नुपर्नेमा जाहेरवालाहरू वकपत्र गर्न उपस्थित भएको नदेखिँदा प्रतिवादीले बैदेशिक रोजगार सम्बन्धी कसूर गरेको भन्न मिल्ने अवस्था देखिन आएन । प्रतिवादीले जाहेरवालाहरूलाई गरिदिएको लेनदेन व्यवहारको विषयमा जाहेरवालाको नालिस परेका बखत कानूनबमोजिम हुने भै विशुद्ध लेनदेनको विषयमा बैदेशिक रोजगार ऐन अन्तर्गतको कसूरभित्र पर्ने नदेखिँदा अभियोग दावी पुग्न नसक्ने ठहराएको बैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको फैसला मनासिव देखिन आयो ।

तसर्थ उपर्युक्त आधार र कारणसमेतबाट जाहेरवाला र प्रतिवादीबीच भएको विशुद्ध लेनदेनको विषयमा बैदेशिक रोजगार ऐनबमोजिमको कसूरको मागदावी लिई अभियोग पत्र दायर भएको अवस्थामा अभियोग दावी पुग्न नसक्ने ठहराएको बैदेशिक रोजगार न्यायाधीकरणको मिति २०६९।९।२ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन । प्रस्तुत मुद्दाको दायरी लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

प्रधान न्यायाधीश

सम्बत् २०७२ साल भदौ महिना ३१ गते रोज ५ शुभम्..... ।

इजलास अधिकृत: विश्वनाथ भट्टराई

कम्प्यूटर सेटिङ: विकेश गुरागाई